

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 303/2018-19

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 7. augusta 2018 prerokoval sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ]
[REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Jozefom Sabóom, Obchodná 6, Sečovce, vo veci namietaného porušenia jeho základných práv na spravodlivý proces a na obhajobu podľa čl. 6 ods. 1 a ods. 3 písm. b) a c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a podľa čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Trenčín v konaní vedenom pod sp. zn. 8 T 59/2012 a jeho uznesením z 24. novembra 2017, ktorým sa nariadilo hlavné pojednávanie, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDAKOVANÉ] o d m i e t a pre nedostatok právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky na jej prerokovanie a rozhodnutie.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 4. januára 2018 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojich základných práv na spravodlivý proces a na obhajobu podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 6 ods. 3 písm. b) a c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a podľa čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Trenčín (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 8 T 59/2012 a jeho uznesením z 24. novembra 2017, ktorým nariadil hlavné pojednávanie (ďalej len „napadnuté uznesenie okresného súdu“).

2. Sťažovateľ v sťažnosti uviedol, že v konaní vedenom pod sp. zn. 8 T 59/2012 sa 24. novembra 2017 konalo verejné zasadnutie o predbežnom prejednaní obžaloby, na ktorom okresný súd po tom, ako umožnil obhajobe vyjadriť sa k argumentácii prokurátora z 23. júna 2017, nečakane prerušil verejné zasadnutie a následne vyhlásil napadnuté uznesenie okresného súdu. Ďalej sťažovateľ k namietanému priebehu verejného zasadnutia o predbežnom prejednaní obžaloby z 24. novembra 2017 uviedol: *„Pred vyhlásením uznesenia z 24.11.2017 Okresný súd neudelil sťažovateľovi slovo na konečné návrhy (nebolo výslovne udelené ani ostatným obvineným a obhajcom), a neumožnil mu hovoriť ako poslednému (toto nebolo umožnené žiadnemu z obvinených).“* Zároveň dal v súvislosti s neumožnením obhajobe predniesť konečný návrh a neudelením tzv. posledného slova sťažovateľovi pri predbežnom prejednaní obžaloby do pozornosti aj nález ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 49/2011 z 25. mája 2011. Uviedol: *„V predmetnej veci bol postup Okresného súdu ešte prekvapivejší ako vo veci prejednáwanej Ústavným súdom pod sp. zn. IV. ÚS 49/2011, pretože pred vyhlásením uznesenia z 24.11.2017 ani nezisťoval, či prokurátor a obvinení nechcú uzavrieť dohodu o vine a treste. Predmetným postupom Okresného súdu vznikla sťažovateľovi podstatná ujma na jeho právach najmä v súvislosti s nezisťovaním stanoviska prokurátora a obvinených ku konaniu dohody o vine a treste (z hľadiska taktiky obhajoby), a neumožnením práva tzv. posledného slova, ktorým by mohol reagovať na celý priebeh verejného zasadnutia a predniesť argumenty pripravené práve na túto jeho časť so zámerom, že senát Okresného súdu bude odchádzať na poradu pred vyhlásením uznesenia pod bezprostredným dojmom prednesu strany obhajoby.“* Ďalej k tejto časti sťažovateľ uviedol, že vzhľadom na uvedený nález ústavného súdu týkajúci sa identickej situácie sťažovateľa a neudelením slova na konečné návrhy a na tzv. posledné slovo došlo k porušeniu označených práv. Dodal: *„Postup Okresného súdu bol nepredvídateľný, t. j. porušujúci princíp právnej istoty, keďže sťažovateľ písomne na citovaný nález Ústavného súdu upozorňoval a domáhal sa sústredeného postupu súdu, a naviac Okresný súd vôbec nezisťoval stanovisko prokurátora a obvinených k dohode o vine a treste, hoci tak bol povinný konať. Sťažovateľ (resp. strana obhajoby) tak vôbec nemohol predpokladať vyhlásenie uznesenia z 24.11.2017, nakoľko legitímne očakával zisťovanie stanoviska prokurátora a obvinených*

k dohode o vine a treste, a až následne udelenie slova na konečné návrhy a napokon na tzv. posledné slovo.“

3. V ďalšej časti sťažovateľ namieta procesné pochybenia v prípravnom konaní, kde uvádza, že obžalobný návrh (skutková veta obžaloby) je v rozpore s vykonaným dokazovaním a odôvodnením obžaloby, tiež namieta, že došlo k závažnému porušeniu práva na obhajobu pri skončení vyšetrovania a skutočnosť, že nebol zákonným spôsobom vypočítaný k uzneseniam o vznesení obvinení z 8. februára 2008, 12. marca 2009 a 8. júla 2009. Sťažovateľ uviedol: „... *Okresný súd nemôže prejednať obžalobu v jej terajšej podobe, keďže nemá procesný základ pre opravu obžalobného návrhu (skutkovej vety obžaloby) a je teda nevyhnutné ju odmietnuť a vec vrátiť prokurátorovi. Ďalej upozorňoval na skutočnosť, že prejednávanie obžaloby v terajšej podobe porušuje základné práva obvinených, ktorým fakticky upiera dobrodenie prípustných odklonov (napr. pri vyhlásení viny, resp. nepopretí skutkov), keďže by boli nútení priznávať skutky tzv. zločineckej skupiny, hoci podľa uznesenia ŠTS a uznesenia Najvyššieho súdu sa takéto skutky nestali (nemajú oporu vo vykonanom dokazovaní).*“ K tejto časti sťažovateľ ďalej uviedol: „*Obžalobný návrh (skutok) patriaci do príslušnosti ŠTS, ktorý však nekorešponduje s dôkazmi vykonanými v prípravnom konaní – čo napokon viedlo k definitívnemu určaniu príslušnosti Okresného súdu – neodôvodňuje zhoršenie postavenia obvineného na obžalovaného; žiadny súd nemôže zákonne konať o skutku nemajúcom oporu vo výsledkoch prípravného konania a patriacom naviac do príslušnosti iného súdu... Po zrušení uznesenia z 24.11.2017 a následnom postupe Okresného súdu v súlade so zákonom tak môže dôjsť k paradoxnej situácii, keď prokurátor a obvinení budú mať záujem konať o dohode o vine a treste, čoho podmienkou je priznanie viny...*“

4. Sťažovateľ ďalej v podanej sťažnosti namietal porušenie práva na obhajobu pri skončení vyšetrovania, a to v dôsledku toho, že nemal dostatok času na preštudovanie spisu, a tiež toho, že pri tomto úkone nemohol využiť pomoc obhajcov, ktorí boli riadne ospravedlnení. Tiež uviedol, že ani samotným obhajcom nebolo umožnené preštudovať spis a podať návrhy na doplnenie dokazovania. V tejto časti sťažnosti sťažovateľ v závere namietol aj porušenie práva na obhajobu a princípu rovnosti zbraní v súvislosti

s nedostatočnou možnosťou prípravy na verejné zasadnutie o predbežnom prejednaní obžaloby konané 24. novembra 2017, a to tým, že zápisnica z verejného zasadnutia o predbežnom prejednaní obžaloby konaného 23. júna 2016 bola vyhotovená len prostredníctvom nahrávacieho zariadenia, že nemá dostatočnú možnosť si CD nosič s nahrávkou prehrať, nebol mu vyhotovený prepis zápisnice, pričom namietol aj to, že rovnakým spôsobom, teda len prostredníctvom nahrávacieho zariadenia bola vyhotovená aj zápisnica z verejného zasadnutia o predbežnom prejednaní obžaloby z 24. novembra 2017, čím mu mala vzniknúť podstatná ujma na obhajobných právach.

5. V petite sťažnosti sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„1. Základné práva [REDAKOVANÉ] podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 6 ods. 3 písm. b) a c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Trenčín v konaní vedenom pod sp. zn. 8 T 59/2012 a jeho uznesením z 24. novembra 2017, ktorým nariadil hlavné pojednávanie, porušené boli.

2. Uznesenie Okresného súdu Trenčín sp. zn. 8 T 59/2012 z 24. novembra 2017, ktorým nariadil hlavné pojednávanie, zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. Okresný súd Trenčín je povinný zaplatiť [REDAKOVANÉ] finančné zadostučinenie v sume 3 000 EUR (slovom tritisíc EUR), do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Trenčín je povinný uhradiť [REDAKOVANÉ] trovy konania na účet jeho právneho zástupcu, JUDr. Jozefa Sabóa, Sečovce, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.“

II.

6. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

7. V zmysle čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie opatrenie alebo iný zásah... Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie...

8. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto je zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorý vo svojom § 25 ods. 1 uvádza, že ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Počas tohto prerokovania ústavný súd zisťuje, či sťažnosť spĺňa zákonom predpísané náležitosti a či nie sú dôvody na jej odmietnutie.

9. Zákon o ústavnom súde v § 25 ods. 2 uvádza, že návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

10. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

11. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

12. Podľa čl. 50 ods. 3 ústavy obvinený má právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu.

13. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by vzhľadom na osobitné okolnosti mohla byť verejnosť konania na ujmu záujmom spravodlivosti.

14. Podľa čl. 6 ods. 3 písm. b) a c) dohovoru každý, kto je obvinený z trestného činu má minimálne práva a to mať primeraný čas a možnosti na prípravu svojej obhajoby a obhajovať sa osobne alebo prostredníctvom obhajcu podľa vlastného výberu, alebo pokiaľ nemá dostatok prostriedkov na zaplatenie obhajcu, aby sa mu poskytol bezplatne, ak to záujmy spravodlivosti vyžadujú.

15. Z už citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva ústavný princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu vo vzťahu k všeobecným súdom, z ktorého pri svojom rozhodovaní ústavný súd vychádza.

16. Systém ochrany základných práv a slobôd zaručených ústavou a ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich zo záväznej medzinárodnej zmluvy je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám, resp. ľudským právam a základným slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 127 ods. 1 a čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd, resp. ľudských práv a základných slobôd (čl. 144

ods. 1 a 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy). Všeobecné sudy sú tak ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (III. ÚS 336/2015).

17. V tejto súvislosti ústavný súd opakovane zdôraznil, že trestné konanie od svojho začiatku až po jeho koniec je procesom, v ktorom sa v rámci vykonávania jednotlivých úkonov a realizácie garancií ochrany práv a slobôd môžu zo strany orgánov činných v trestnom konaní naprávať, resp. korigovať aj jednotlivé pochybenia. Spravidla až po jeho skončení možno na ústavnom súde namietat' pochybenia znamenajúce porušenia práv a slobôd označených v čl. 127 ods. 1 ústavy, ktoré neboli odstránené v jeho priebehu. Okrem uvedeného namietané uznesenie malo len procesný význam a upravovalo priebeh konania (napr. Zivala III. ÚS 3/02, Ölveczky III. ÚS 18/04, Mamonov III. ÚS 75/05, Karlin IV. ÚS 76/05) (III. ÚS 117/2018).

18. Podľa § 34 ods. 1 Trestného poriadku obvinený má právo od začiatku konania proti svojej osobe vyjadriť sa ku všetkým skutočnostiam, ktoré sa mu kladú za vinu, a k dôkazom o nich, má však právo odoprieť vypovedať. Môže uvádzať okolnosti, navrhovať, predkladať a obstarávať dôkazy slúžiace na jeho obhajobu, robiť návrhy a podávať žiadosti a opravné prostriedky. Má právo zvolit' si obhajcu a s ním sa radiť aj počas úkonov vykonávaných orgánom činným v trestnom konaní alebo súdom.

19. Podľa § 34 ods. 5 Trestného poriadku orgány činné v trestnom konaní a súd sú povinné vždy obvineného o jeho právach poučiť vrátane významu priznania a poskytnúť mu plnú možnosť na ich uplatnenie. Poučenie sa obvinenému v prípade potreby primerane vysvetlí.

20. Podľa § 238 ods. 1 Trestného poriadku podanú obžalobu, ako aj návrh na dohodu o vine a treste predseda senátu najskôr preskúma z toho hľadiska, či pre ďalšie konanie poskytujú spoľahlivý podklad, najmä preverí, či prípravné konanie, ktoré im predchádzalo, bolo vykonané spôsobom zodpovedajúcim tomuto zákonu a či ju treba preskúmať alebo predbežne prejednať.

21. Podľa § 243 ods. 2 Trestného poriadku predseda senátu nariadi predbežné prejednanie obžaloby vtedy, ak má za to, že vec treba vybaviť rozhodnutím podľa § 244 ods. 1 písm. a) až i) alebo ak skutok, ktorý je predmetom obžaloby, pri správnom použití zákona treba posudzovať podľa iného ustanovenia zákona, ako ho posudzuje obžaloba.

22. Podľa § 244 ods. 1 písm. h) Trestného poriadku pri predbežnom prejednaní obžaloby súd obžalobu odmietne a vráti vec prokurátorovi, ak zistí závažné procesné chyby, najmä že boli porušené ustanovenia zabezpečujúce práva obhajoby.

23. Podľa § 315 Trestného poriadku o odvolaní proti rozsudku okresného súdu rozhoduje krajský súd. O odvolaní proti rozsudku Špecializovaného trestného súdu rozhoduje najvyšší súd.

24. Podľa § 317 ods. 1 Trestného poriadku ak nezamietne odvolací súd odvolanie podľa § 316 ods. 1 alebo nezruší rozsudok podľa § 316 ods. 3, preskúma zákonnosť a odôvodnenosť napadnutých výrokov rozsudku, proti ktorým odvolateľ podal odvolanie, ako aj správnosť postupu konania, ktoré im predchádzalo. Na chyby, ktoré neboli odvolaním vytýkané, prihliadne len vtedy, ak by odôvodňovali podanie dovolania podľa § 371 ods. 1.

25. Podľa § 321 ods. 1 Trestného poriadku odvolací súd zruší napadnutý rozsudok aj

- a) pre podstatné chyby konania, ktoré napadnutým výrokom rozsudku predchádzali, najmä preto, že boli porušené ustanovenia, ktorými sa má zabezpečiť objasnenie veci alebo právo obhajoby,

- b) pre chyby v napadnutých výrokoch rozsudku, najmä pre nejasnosť alebo neúplnosť jeho skutkových zistení alebo preto, že sa súd nevysporiadal so všetkými okolnosťami významnými pre rozhodnutie,

- c) ak vzniknú pochybnosti o správnosti skutkových zistení napadnutých výrokov, na ktorých objasnenie treba dôkazy opakovať alebo vykonať ďalšie dôkazy,

- d) ak bolo napadnutým rozsudkom porušené ustanovenie Trestného zákona,

e) ak je uložený trest neprimeraný, alebo

f) ak je rozhodnutie o uplatnenom nároku poškodeného na náhradu škody v rozpore so zákonom.

26. Z uvedených ustanovení Trestného poriadku vyplýva, že po podaní obžaloby bol okresný súd súdom s plnou jurisdikciou, v právomoci ktorého bolo posúdenie všetkých relevantných skutkových aj právnych okolností daného prípadu, ako aj posúdenie prípadných procesných pochybení orgánov činných v trestnom konaní. Aj v súvislosti s námietkami sťažovateľa smerujúcimi proti postupu okresného súdu v uvedenej veci poukazuje ústavný súd na uvedené ustanovenia Trestného poriadku, z ktorých je zrejmé, že sťažovateľ môže tieto námietky, ktoré uplatnil vo svojej sťažnosti, predložiť odvolaciemu súdu podaním odvolania proti rozsudku okresného súdu, pričom práve krajský súd ako súd odvolací je súdom, do ktorého právomoci patrí oprávnenie rozhodnúť o nich (III. ÚS 117/2018).

27. Z dôvodu, že sťažovateľ realizáciou svojho práva na obhajobu v priebehu trestného konania vedeného proti nemu má možnosť účinným spôsobom namietať porušenie svojich v sťažnosti označených práv pred všeobecnými súdmi, ústavný súd jeho sťažnosť pri jej predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. augusta 2018